

4 Beoordelingsmodel

| Antwoorden | Deel-scores |
|------------|-------------|
|------------|-------------|

Met de loop op Lancashire. Katoen en samenleving 1750-1850

Maximumscore 2

- 1 Uit het antwoord moet blijken dat:
- de katoenfabrikanten door de bevolkingsgroei konden beschikken over een groter aanbod aan arbeidskrachten voor hun fabrieken
 - en konden rekenen op een grotere vraag naar kleding/textielproducten

1

1

Maximumscore 2

- 2 Uit het antwoord moet blijken dat in de bron beschreven wordt:
- dat de technologische veranderingen weliswaar leiden tot dramatische veranderingen (in arbeidsproductiviteit/organisatie van de nijverheid) en zo het revolutionaire karakter van de industrialisatie bepalen
 - maar dat uitvindingen als de schietspoel er een halve eeuw over doen om algemeen gebruikt te worden, wat het geleidelijke proces van de industrialisatie aantoont

1

1

Maximumscore 3

- 3 Voorbeeld van een juist antwoord is (drie van de volgende):
- de aanwezigheid van een eeuwenlange textieltraditie
 - de rol van ondernemers
 - het vochtige klimaat
 - de dalende katoenprijzen
 - de afwezigheid van gildenregels of beperkende overheidsregels
 - een grote buitenlandse markt vanwege de koloniën
 - schaalvergroting / mechanisering in de landbouw

per juiste factor

1

Maximumscore 4

- 4 Uit het antwoord moet blijken dat Ure vindt dat fabriekswevers (twee van de volgende):
- minder / minder zwaar werk doen.
 - goed verdienen.
 - een gegarandeerd inkomen hebben.
 - een gezonde werkplek hebben.

per juist argument

1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Hier kan tegenin gebracht worden dat (twee van de volgende):

- ook het werk in de fabriek zwaar kan zijn, omdat de wever zware machines moet bedienen / in een lawaaiige omgeving werkt / voortdurend moet opletten / lange werktijden maakt / niet zijn eigen werktempo kan bepalen.
- fabriekswevers meer kosten hebben dan thuiswerkers, bijvoorbeeld omdat zij geen eigen moestuin meer hebben.
- de lonen van fabriekswevers fluctueren met de conjunctuur / wanneer fabriekswevers wegens ziekte of ouderdom niet meer kunnen werken er geen sociaal vangnet is vanwege de grotere afstand tussen werkgevers en werknemers.
- het werk in een fabriek evenmin gezond is vanwege de lange werktijden / gevaarlijke machines / vochtige of stoffige omgeving / eentonige bewegingen.

per juist tegenargument

1

Eindexamen geschiedenis vwo 2005-II

havovwo.nl

| Antwoorden | Deel- scores |
|--|-----------------|
| Maximumscore 2 | |
| 5 <input type="checkbox"/> Voorbeeld van een juist antwoord is: | |
| • In het begin van de Industriële Revolutie hadden Engelse ondernemers geen last van concurrentie door buitenlandse katoenfabrikanten, omdat bijvoorbeeld Engelse spinfabrieken katoenen draad in grote hoeveelheden goedkoper konden produceren, door de toepassing van spinmachines | <u>1</u> |
| • Toch werden zij op den duur ingehaald door buitenlandse ondernemers, doordat (één van de volgende): | <u>1</u> |
| – Engelse ondernemers telkens ‘het wiel moesten uitvinden’, wat gepaard ging met hoge ontwikkelkosten, terwijl buitenlandse ondernemers konden profiteren van Engelse uitvindingen. | |
| – toen buitenlandse ondernemers de productietechnologie gingen verbeteren, Engelse ondernemers deze vanuit een zekere zelfgenoegzaamheid weinig toepasten. | |
| Maximumscore 2 | |
| 6 <input type="checkbox"/> Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende): | |
| – In het begin van de negentiende eeuw droegen zowel mannen als vrouwen als kinderen bij aan het gezinsinkomen (en daarom zeggen individuele lonen weinig over het gezinsinkomen). | |
| – Sommige arbeidersgezinnen konden er nog een moestuin op na houden, terwijl anderen voor hun voedsel moesten betalen (en afhankelijk werden van -sterk schommelende- voedselprijzen). | |
| – Behalve het niveau van het nominale loon moet ook de koopkracht/de inflatie/het reële loon in het onderzoek betrokken worden (waarvoor onderzoek naar prijzen nodig is). | |
| per juiste reden | <u>1</u> |
| Maximumscore 4 | |
| 7 <input type="checkbox"/> A Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende): | |
| – Op de prent staan uitgehongerde/uitgeputte kinderen. | |
| – De opzichters worden afgebeeld terwijl zij de kinderen mishandelen. | |
| – Kinderen worden op de prent zeer hard gestraft voor een klein ‘vergrijp’ (laten vallen van de speel). | |
| per juist element uit de prent | <u>1</u> |
| Maximumscore 4 | |
| B Voorbeeld van een juist antwoord is: | |
| • De tekenaar suggereert dat Peel direct belanghebbende is bij de uitbuiting van kinderen in de textielindustrie, doordat op de katoenbaal links zijn naam de suggestie wekt dat het hier gaat om de situatie in de fabriek van Peel / dat ook in de fabriek van Peel dit soort praktijken plaatsvindt | <u>2</u> |
| Maximumscore 4 | |
| 8 <input type="checkbox"/> Uit het antwoord moet blijken dat deze afschaffing: | |
| • hem populair maakt bij de fabrikanten / de arbeiders | <u>1</u> |
| • omdat het afschaffen van de Corn Laws voor goedkoper graan zorgde waardoor de kosten van levensonderhoud voor de arbeiders lager werden / de lonen dus minder hoog hoefden te zijn | <u>1</u> |
| • maar niet bij de grootgrondbezitters | <u>1</u> |
| • want die kregen nu een lagere prijs voor hun graan / moesten nu met buitenlands graan concurreren, wat hun winst verminderde | <u>1</u> |

Eindexamen geschiedenis vwo 2005-II

havovwo.nl

| Antwoorden | Deel-scores |
|---|-------------|
| Maximumscore 3 | |
| 9 <input type="checkbox"/> Voorbeeld van een juist antwoord is: | |
| • Door jaarlijkse verkiezing van het Lagerhuis / algemeen mannenkiesrecht / geheime verkiezingen / gelijke/herindeling districten / afschaffing van toelatingseisen voor het Hogerhuis / salaris voor parlementsleden te eisen | <u>1</u> |
| • trachten zij een verschuiving van de politieke macht te bereiken, waardoor de ‘lagere klassen’ in het parlement meer invloed zouden krijgen | <u>1</u> |
| • Als gevolg van de industrialisatie was er een nieuwe middenklasse/arbeidersklasse / waren er nieuwe belangrijke steden in Groot-Britannië ontstaan, die nog geen parlementaire vertegenwoordigers hadden | <u>1</u> |
| Maximumscore 14 | |
| 10 <input type="checkbox"/> Voorbeeld van een juist antwoord is: | |
| <i>Mary Barton: realistisch of eenzijdig? Gevaarlijk of niet?</i> <i>A Het beeld van een arbeider en een fabrikant uit Manchester in het boek</i> Gaskell schetst het bestaan van Johan Barton als onzeker/dramatisch, wat blijkt uit (twee van de volgende): | |
| – het onverwachte ontslag. | |
| – het probleem van het vinden van een nieuwe baan. | |
| – de geringe reserves die hij had om tegenslagen op te vangen / het ontbreken van een sociaal vangnet van burens, familie, bedrijf of sociale voorzieningen. | |
| – het overlijden van zijn moeder / zoon als gevolg van gebrek. | |
| per juist voorbeeld uit de bron | <u>1</u> |
| Gaskell schetst de houding van de heer Hunter als onpersoonlijk/afstandelijk, wat blijkt uit: | |
| • Hij ontslaat zijn werknemers van het ene op het andere moment zonder zich nog om hen te bekommeren | <u>1</u> |
| • Hij leeft in luxe verder en is zich (althans zijn vrouw) er niet van bewust dat zijn voormalige werknemer in diepe armoede leeft | <u>1</u> |
| <i>Opmerking</i> <i>Alleen indien er een juiste kwalificatie van het beeld van de arbeider en de fabrikant gegeven wordt, mogen de twee scorepunten voor de voorbeelden worden toegekend.</i> | |
| <i>B Reacties van fabrikanten</i> Fabrikanten kunnen aanvoeren dat (twee van de volgende): | |
| – de Factory Acts inmiddels de nodige bescherming bieden tegen al te grote misstanden. | |
| – de arbeiders onderling ‘friendly societies’ hebben opgericht waarbinnen men elkaar wel opvangt in tijden van grote nood. | |
| – armenwetten hulp bieden aan behoeftigen. | |
| – de graanwetten in 1846 waren ingetrokken, waardoor de voedselprijzen dalen. | |
| – er ook gezinnen zijn, waar meerdere gezinsleden werken en zo het inkomen hoger is / het risico bij ontslag van een van hen kleiner is. | |
| – er ook ondernemers zijn die modelgemeenschappen stichten voor hun arbeiders. | |
| Fabrikanten vrezen (één van de volgende): | |
| – een herhaling van de stakingen van 1842. | |
| – het oplaaien van de Chartisten-beweging. | |
| per juist argument (er moeten er in totaal drie worden genoemd) | <u>1</u> |

Eindexamen geschiedenis vwo 2005-II

havovwo.nl

| Antwoorden | Deel-scores |
|---|-------------|
| <i>C De bedoeling van de schrijfster</i> | |
| • Gaskell kan aanvoeren dat (één van de volgende): | <u>1</u> |
| – de werkgelegenheid in de textielindustrie in Manchester verslechtert vanwege de verdergaande mechanisatie / de immigratie van arbeiders (uit bijvoorbeeld Ierland, Schotland en van het platteland) / de toenemende concurrentie van andere textielgebieden | |
| – zij mensen als John Barton uit eigen ervaring kent. | |
| • Gaskell schreef dit boek voor de middenklasse/de burgerij | <u>1</u> |
| • met de bedoeling aandacht te vragen voor de sociale problematiek van arbeiders / omdat deze groepen politieke invloed hebben / in staat zijn het lot van arbeiders te verbeteren | <u>1</u> |
| <i>D 'Mary Barton': realistisch of eenzijdig? Gevaarlijk of niet?</i> | |
| • Jouw mening als journalist uit 1848 (één van de volgende): | <u>2</u> |
| – het beeld is eenzijdig, want er zijn (inmiddels) genoeg voorzieningen om het lot van de arbeiders te verzachten. | |
| of | |
| – het beeld is niet eenzijdig, want de argumenten van Gaskell zijn gebaseerd op haar ervaringen/waarnemingen rond 1848. | |
| • Jouw mening als journalist uit 1848 (één van de volgende): | <u>2</u> |
| – De angst is terecht, want dit boek is zo aangrijpend geschreven dat het indruk zal maken op arbeiders / linkse politici. | |
| – De angst is niet terecht, want de arbeiders lezen dit soort boeken meestal niet / vakbonden, werkgevers en overheid werken aan betere omstandigheden / de Chartisten hebben sinds begin jaren veertig toch veel aan invloed verloren. | |

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

Maximumscore 2

11 Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De dekolonisatie (Indochina, Nederlands-Indië) in Azië kwam op gang (waardoor de Westerse invloed daar afnam ten gunste van de communistische invloed)
- Het communistisch worden van China (1949) / het ontstaan van een communistisch blok van China en de Sovjet-Unie

1

1

Maximumscore 4

12 Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Giap beoordeelt de conferentie als geslaagd, maar het is eigenlijk een teleurstelling voor de Vietnamese communisten: het gestelde doel (een verenigd Vietnam) is in 1964 niet bereikt
- Giap is de overwinnaar van Dien Bien Phu / een medewerker van Ho Chi Minh, daardoor moet hij wel tot een positieve waardering van het belang van de slag komen

2

2

Maximumscore 2

13 Uit het antwoord moet blijken dat Derde Wereldlanden/voormalige koloniën die streefden naar onafhankelijkheid, moed putten uit de overwinning.

Maximumscore 3

14 Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- Het Chinese communistische model gaat uit van de boeren op het platteland als drijvende kracht
- Het Russische communistische model gaat uit van het arbeidersproletariaat in de steden
- Uit de bron blijkt dat de Vietnamese communisten sterker zijn op het platteland / meer aanhang onder de boeren hebben (en zij dus meer aansluiten bij het Chinese dan bij het Russische model)

1

1

1

Eindexamen geschiedenis vwo 2005-II

havovwo.nl

| Antwoorden | Deel-scores |
|--|-------------|
| Maximumscore 5 | |
| 15 □ Uit het antwoord moet blijken dat: | |
| • De biografie toont (twee van de volgende): | <u>2</u> |
| – dat arme/gewone mensen kiezen voor de kant van de communisten. | |
| – de grote inzet en het enthousiasme van Vietcong-soldaten. | |
| – Vietcong-soldaten als ‘beschermers’ en Zuid-Vietnamese soldaten als vijanden van het volk. | |
| – de tirannie van het Zuid-Vietnamese bewind, dat boeren dwingt tot het bouwen van ‘strategic hamlets’. | |
| • en past daarmee in het beeld dat de Noord-Vietnamese propaganda wil oproepen van heldhaftig verzet van de burgers tegen de tirannie van het Zuid-Vietnamese bewind | <u>1</u> |
| • Uit de bron komt het beeld naar voren van een geïndocctrineerde jongen / dat er geen sprake is van een eigen vrije keuze / iemand die in de richting van de guerrillastrijd gemanoeuvreerd wordt | <u>1</u> |
| • wat aansluit bij het beeld van de Amerikaanse propaganda van de Vietcong als onderdeel van een totalitair/ondemocratisch/communistisch systeem | <u>1</u> |
| Maximumscore 3 | |
| 16 □ Voorbeeld van een juist antwoord is: | |
| • Voordelen die de Sovjet-Unie uit de onderhandelingen kon slepen (één van de volgende): | <u>1</u> |
| – gunstige handelsvoorwaarden van de Verenigde Staten | |
| – graanleveranties van de Verenigde Staten | |
| – besprekingen over wapenreducties, waardoor de druk van de militaire lasten op de Sovjet-economie zou verminderen | |
| • Voordelen die China uit de onderhandelingen kon slepen (één van de volgende): | <u>1</u> |
| – erkenning van de Volksrepubliek China door de Verenigde Staten (waardoor de weg vrij zou zijn voor toetreding van communistisch China tot de Veiligheidsraad) | |
| – goede betrekkingen met een supermacht, in een tijd waarin de betrekkingen met de Sovjet-Unie op een dieptepunt waren aanbeland | |
| • De Noord-Vietnamese onderhandelaars werden door de Sovjet-Unie onder druk gezet om zich toegeeflijker op te stellen in de onderhandelingen over terugtrekking van de Amerikaanse soldaten uit Vietnam | <u>1</u> |
| Maximumscore 4 | |
| 17 □ Uit het antwoord moet blijken dat: | |
| • Johnson hier verdediging van Zuid-Vietnam bepleit, zeker geen escalatie van de oorlog, na zijn verkiezingsoverwinning komt die escalatie er wel | <u>2</u> |
| • Nixon in 1964 uitbreiding van de oorlog wil, maar vanaf 1968 wil hij een geleidelijke terugtrekking van de Amerikaanse troepen / vietnamisering van de oorlogsvoering doorvoert | <u>2</u> |
| Maximumscore 4 | |
| 18 □ Voorbeeld van een juist antwoord is: | |
| • A Behrendt vindt dat de Verenigde Staten zich netjes opstellen in de onderhandelingen / echt willen onderhandelen, terwijl Noord-Vietnam tot de tanden gewapend met soldaten/granaatwerpers aan de onderhandelingstafel verschijnt | <u>2</u> |
| • B De Verenigde Staten onderhandelden wel degelijk vanuit een krachtige militaire positie zoals blijkt uit het bombardement op Noord-Vietnam / niet alleen Noord-Vietnam beschikte over militaire machtsmiddelen | <u>2</u> |

Eindexamen geschiedenis vwo 2005-II

havovwo.nl

| Antwoorden | Deel- scores |
|---|-----------------|
| Maximumscore 4 | |
| 19 <input type="checkbox"/> Voorbeeld van een juist antwoord is: | |
| • De inwoners van New Goshen zijn van mening dat de media er niet goed aan doen de aandacht te vestigen op dit soort gruweldaden. Na 1970 was de kritische rol van de media vanzelfsprekend | <u>2</u> |
| • De inwoners van New Goshen proberen het aandeel van hun stadgenoot in het bloedbad van My Lai goed te praten. Na 1970 waren de meeste Amerikanen ervan overtuigd dat in Vietnam gebruik werd gemaakt van ontoelaatbare middelen | <u>2</u> |
| Maximumscore 2 | |
| 20 <input type="checkbox"/> De juiste volgorde is 3, 2, 7, 5, 4, 1, 6. | |
| ‘1, 3, 2, 7, 5, 4, 6’ mag ook goed gerekend worden. | |
| <i>Opmerking</i> <i>Voor geen enkele andere dan bovenstaande reeks mogen scorepunten worden toegekend.</i> | |
| Maximumscore 2 | |
| 21 <input type="checkbox"/> Uit het antwoord moet blijken dat: in de regels 15-16 de schrijver van het lied wijst op de belangen die de zakenwereld (Wall street) heeft bij de Vietnamoorlog (leveren van wapens aan het leger). | |
| Maximumscore 4 | |
| 22 <input type="checkbox"/> Uit het antwoord moet blijken dat: | |
| met betrekking tot de vorm: | |
| • het hier gaat om een protestsong/popmuziek | <u>1</u> |
| • dé uitingsvorm van de protestgeneratie | <u>1</u> |
| met betrekking tot de inhoud: | |
| • de anti-oorlogsstemming / twijfels aan het nut van de oorlog / sarcasme en ironie over de motieven voor deelname aan de oorlog | <u>1</u> |
| • veel jongeren aanspreekt, die zich steeds meer gaan afzetten tegen de oorlog in Vietnam | <u>1</u> |
| Maximumscore 2 | |
| 23 <input type="checkbox"/> Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende): | |
| • Blanke en zwarte Amerikaanse jongeren vochten zij aan zij in de oorlog | <u>1</u> |
| • Blanke en zwarte Amerikanen protesteerden samen tegen de Vietnamoorlog | <u>1</u> |

■ Bronvermelding

1: ontleend aan: Jeremy Black, Donald M. MacRaild, Nineteenth-Century Britain, Basingstoke/New York 2003, pag. 20.

2: ontleend aan: Andrew Ure, The philosophy of manufactures, London 1835, pag. 5-8.

3: Chris Aspin, The cotton industry, Princes Risborough 1981, pag. 28.

4: ontleend aan: www.lang.nagoya-u.ac.jp/~matsuoka/Gaskell.html

5: ontleend aan: Frederik Logevall, The origins of the Vietnam war, Harlow 2001, pag. 103.

6: ontleend aan: Peter G. MacDonald, Giap, the victor in Vietnam, New York 1993, pag. 76.

7: ontleend aan: Peter G. MacDonald, Giap, the victor in Vietnam, New York 1993, pag. 245.

8: Th. Draper, De Amerikaanse interventie in Vietnam, Meppel 1966, pag. 69.

9: Koos van Weringh, Getekende wereld. De kijk van F. Behrendt en Opland op het wereldgebeuren 1961-1975, Amsterdam 1976, pag. 152.

10: J.S. Oldon, My Lai, a brief history with documents, Boston 1998, pag. 180.

11: ontleend aan: Country Joe McDonald, I-Feel-Like-I'm-Fixin'-To-Die.